

INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Binnen de vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu hebben verschillende fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu over haar brief d.d. 6 juli 2017 inzake de laatste ontwikkelingen op het gebied van maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) (Kamerstuk, nr. 26 485, nr. 249).

De fungerend voorzitter van de commissie,
Van Veldhoven

Adjunct-griffier van de commissie,
Israel

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Voortgang uitvoering Manifest MVI	2
Ontwikkeling benchmark en monitoring MVI	4
Criteriadocumenten	6

Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris van 6 juli 2017. Deze leden hebben daarover nog een aantal vragen.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris omtrent de laatste ontwikkelingen op het gebied van maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI). De leden van deze fractie hebben hier nog enkele vragen over.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van de laatste ontwikkelingen op het gebied van MVI. Deze leden zijn van mening dat de overheid een grote verantwoordelijkheid heeft om verantwoord in te kopen en de koplopers te stimuleren zodat we de transitie naar een eerlijke circulaire economie kunnen versnellen. Deze leden hebben daarom nog een aantal vragen.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de voorliggende brief. Zij hebben hierbij enkele vragen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben kennisgenomen van de laatste ontwikkelingen op het gebied van MVI. Zij stellen enkele vragen.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris met betrekking tot de voortgang van het maatschappelijk verantwoord inkoopbeleid.

Voortgang uitvoering Manifest MVI

De leden van de VVD-fractie vragen in hoeverre het MVI heeft geleid tot het stimuleren van professioneel duurzaam opdrachtgeverschap bij overheden. In hoeverre heeft MVI geleid tot het effectief stimuleren van de markt? Of in hoeverre heeft MVI geleid tot het tegendeel? De leden van de VVD-fractie zouden graag enkele voorbeelden zien.

De leden van de D66-fractie zijn verheugd te lezen dat er steeds meer ondertekenaars van het Manifest MVI zijn en horen graag dat er steeds meer bestuurders van gemeenten, provincies en waterschappen concrete ambities en actieplannen willen uitvoeren. De leden van deze fractie vragen wel of er naast extra ondertekenaars ook al concrete stappen gezet zijn in het kader van MVI. Zijn er al aanbestedingen gedaan sinds de ingang van het manifest en zo ja, welke?

De leden van de GroenLinks-fractie stellen dat het Manifest MVI inmiddels door zo een honderd overheidspartijen is ondertekend. Toch heeft een groot gedeelte van de overheidspartijen dit manifest nog niet ondertekend. Wat is de reden hiervoor? Welke bezwaren voeren overheidspartijen aan om dit manifest niet te ondertekenen?

De leden van de GroenLinks-fractie zijn ook benieuwd naar de voortgang en ontwikkelingen van de opgezette expertpool. Hoe vaak wordt van deze pool gebruik gemaakt? Wat zijn de ervaringen van de expertpool tot nu toe bij overheden?

De leden van de GroenLinks-fractie zien nog veel kansen om ook onderwijsinstellingen te stimuleren om maatschappelijk verantwoord in te kopen. Welke kabinetsinitiatieven zijn hiertoe gaande? Wat is het inkoopvolume van de totale onderwijssector? Deze leden vinden het enkel onder de aandacht brengen van de mogelijkheid van maatschappelijk verantwoord inkopen en daarbij het delen van kennis omtrent hormoonverstorende stoffen, erg minimaal. Is de Staatssecretaris bereid om samen met andere verantwoordelijke bewindspersonen een actieplan op te stellen, waarvan een drastische verkleining van de blootstelling van risicogroepen aan hormoonverstorende groepen expliciet de doelstelling is? Zo nee, waarom niet?

De leden van de SP-fractie zijn positief over het zo duurzaam mogelijk inzetten van de tientallen miljarden die gepaard gaan met het inkoopbeleid van overheden. De overheid heeft buiten de verantwoordelijkheid zo duurzaam en circulair mogelijk te handelen, ook een rol als launching customer. Deze leden zien dit graag zo volledig mogelijk benut. Zij vragen waarom opnieuw wordt gekozen voor een vrijblijvende vorm, deze keer een manifest. Deze leden vragen waarom niet wordt overgegaan tot concrete regelgeving en afdwingbare doelen inzake de maatschappelijk verantwoorde inkoop door overheden. Welke doelen zijn daadwerkelijk vastgelegd en hoe gaan deze bereikt worden? Kan worden weergegeven welk aandeel van de totale inkoop door overheden voldoet aan de criteria van MVI? Wat is de toename geweest de afgelopen jaren?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hechten grote waarde aan een stevig MVI-beleid met eenduidige en scherpe criteria. De overheden moeten hierin absoluut het goede voorbeeld geven en kunnen met hun gezamenlijke inkoopkracht van 73 miljard euro per jaar een flinke bijdrage leveren aan de doorontwikkeling van de markt voor duurzame producten en diensten. Het is goed dat op dit gebied ambities worden getoond, maar deze leden hebben hier nog wel enkele vragen bij. Naar de mening van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren moet 100% duurzaam inkopen altijd de norm zijn. En dit gaat verder dan het kijken naar keurmerken om een keuze te maken tussen twee producten die op verschillende wijzen zijn geproduceerd. Dit vraagt om een andere manier van kijken naar productie, inkoop en consumptie. Er is een omschakeling nodig naar een echt duurzame samenleving, waarin een energietransitie op korte termijn een prominente plaats krijgt en waarbij voorafgaand aan een grote inkooporder integraal wordt gekeken of er ook andere mogelijkheden zijn. Zijn de producten of diensten op deze schaal nodig of kan het ook anders? Kan er worden geïnvesteerd in een oplossing die op korte termijn wellicht duurder is, maar voor de langere termijn een betere oplossing biedt, voor de organisatie en/of de leefomgeving? Kan de Staatssecretaris uiteenzetten in hoeverre overheden op dit niveau worden ondersteund bij het invullen van hun MVI-beleid?

Het onderzoek- en adviesbureau CLM concludeerde in een rapport van december 2016 (Duurzame inkoop van catering en planten en duurzaam groenbeheer, de 10 grootste gemeenten langs de IJssel) dat de doelen die door de overheid zijn gesteld slechts richtlijnen zijn en dat deze in beperkte mate een sturende werking lijken te hebben. Kan de Staatssecretaris toelichten hoe het gesignaleerde tekort aan sturing op dit dossier zal worden aangepakt?

Nu is er het Manifest MVI dat door overheden kan worden ondertekend. De leden van de Partij voor de Dieren-fractie vragen de Staatssecretaris waarom dit manifest volgens haar beter zal werken dan de vorige afspraken. Hoe wordt er omgegaan met overheden die dit manifest niet ondertekenen? Of met overheden die nog geen actieplan hebben opgesteld?

Ontwikkeling benchmark en monitoring MVI

De leden van de VVD-fractie vragen hoe de Staatssecretaris met MVI de administratieve kosten en rompslomp beperkt en hoe zij voorkomt dat MVI iets wordt van het afvinklijstje. Hoeveel mensen (fte) zijn er betrokken bij MVI?

De leden van de VVD-fractie vragen in hoeverre TenderNed (het aanbestedingsplatform van de Nederlandse overheid) volledig is. Worden er inkopen gedaan buiten TenderNed om? Wat is de omvang van TenderNed?

De leden van de D66-fractie lezen dat door middel van de benchmark inzicht geboden kan worden in hoeverre daadwerkelijk een duurzame inkoop is gerealiseerd. Bovengenoemde leden vragen of de Staatssecretaris kan toelichten of er consequenties zijn als achteraf blijkt dat er geen sprake is geweest van een duurzaam gerealiseerde inkoop. Zo ja, wat voor consequenties? Zo nee, waarom niet? Is de Staatssecretaris dan bereid stappen te zetten om ervoor te zorgen dat in de toekomst wel enkel duurzame inkopen worden gerealiseerd? Zo ja, wat voor stappen? Zo nee, waarom niet?

Het valt de leden van de D66-fractie op dat door de benchmark een inschatting gemaakt kan worden van het kwalitatieve effect van de inkoop op onder meer CO₂-uitstoot en het grondstoffengebruik. Bovengenoemde leden constateren hier dat er met het gebruik van de benchmark dus geen harde feiten geboden kunnen worden wat betreft het effect van de inkoop op onder meer de CO₂-uitstoot. Gezien het feit dat het voor de leden van de D66-fractie onder meer gaat om het verminderen van CO₂-uitstoot, vragen zij de Staatssecretaris wat de consequenties zijn, mocht het effect van de inkoop negatief uitvallen. Heeft de Staatssecretaris dan ook een middel voor de hand om dit negatieve effect alsnog om te kunnen zetten in een positief effect? Zo ja, wat voor middelen? Zo nee, waarom niet? Daarnaast lezen de leden van de D66-fractie dat een belangrijke rol is weggelegd voor inkopers en de mate waarin deze zelf een goed beeld hebben van het effect (op bijvoorbeeld CO₂-uitstoot) dat met de inkoop wordt gerealiseerd. Ondanks de geboden scholing waar de Staatssecretaris aan refereert, vragen bovengenoemde leden haar of de inkopers wel over voldoende kennis beschikken om een juiste inschatting van het effect (op bijvoorbeeld CO₂-uitstoot) te maken. Recent berichtte onder andere het onder andere Het Financieele Dagblad (bijvoorbeeld met het artikel «Rijk onderzoekt of fout gemaakt is bij aanbesteding kantoormeubilair» d.d. 17 juli 2017) nog over een mogelijk verkeerde aanbesteding van Rijkswaterstaat, omdat deze niet zou voldoen aan de afspraken van de overheid omtrent MVI. De leden van de D66-fractie vragen of de afspraken omtrent het Manifest MVI wel genoeg geborgd zijn als inkopers mogelijk niet over het juiste kennisniveau beschikken. Deze leden vragen hoe de Staatssecretaris in de toekomst gaat garanderen dat inkopers van (decentrale) overheden over het juiste kennisniveau beschikken. Het bovengenoemde bericht van Het Financieele Dagblad over een mogelijk verkeerde aanbesteding van Rijkswaterstaat ging over de vraag of de leveranciers wel beschikten over de benodigde certificaten voor duurzaam geproduceerd hout. Kan de Staatssecretaris toelichten op welke wijze de inkoopcriteria voor duurzaam hout worden gecontroleerd? Indien blijkt dat deze controle onvoldoende is, is zij dan bereid stappen te zetten

om de naleving van het Nederlands inkoopbeleid voor duurzaam hout door leveranciers te verbeteren? Zo ja, welk stappen wil zij zetten? Zo nee, waarom niet?

De leden van de GroenLinks-fractie zijn zeer benieuwd naar benchmark en monitoring voor het MVI. Deze leden hopen dat deze tool overheden kan helpen om de MVI-prestaties naar een hoger plan te tillen. Hoe wordt de aangenomen motie van de leden Cegerek/Van Veldhoven (Kamerstuk 34 300 XII, nr. 26) over het streven om minimaal 10% circulair in te kopen in deze benchmark en monitor verwerkt? En op welke manier wordt straks getoetst op CO₂-uitstoot? Welk aandeel koopt de rijksoverheid momenteel circulair in? En wat wordt exact verstaan onder circulair?

De leden van de SP-fractie vragen of het klopt dat met de voorgestelde online module de daadwerkelijke realisatie van duurzame inkoop niet standaard wordt ingevoerd, maar dat dit een «open» mogelijkheid is. Zij vragen ook of zij het goed begrijpen dat de mate van CO₂-uitstoot wordt bepaald aan de hand van inzichten van de inkopers. Is dit een technische of beleidsmatige afweging? Kan met het oog op bovenstaande vragen «stap 3» van het voorgestelde online proces verder worden toegelicht?

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen in hoeverre de criteria voor duurzaam inkopen in lijn zijn met normen en richtlijnen voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen, in het bijzonder de richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Op welke manier worden de OESO-richtlijnen binnen de benchmark zichtbaar gemaakt en worden deze resultaten ook zichtbaar in het dashboard met MVI-opbrengsten?

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen op welke manier de motie Voordewind/Servaes (Kamerstuk 34 506, nr. 23) wordt uitgevoerd, waarin de regering wordt verzocht om een tijdgebonden plan «leefbaar loon» een voorwaarde te laten zijn binnen een aangescherpt inkoopbeleid van de overheid. Kan de Staatssecretaris de Kamer informeren over de inzet en resultaten? Wordt deze voorwaarde met betrekking tot «leefbaar loon» ook zichtbaar in de benchmark?

De wijze waarop het beleid is vormgegeven, geeft de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren nog niet het vertrouwen dat op korte termijn de resultaten zullen worden behaald die in deze tijd noodzakelijk zijn, willen we de klimaatdoelstellingen behalen en onze westerse overconsumptie terugdringen. De eerdere doelstelling om 100% duurzaam in te kopen, werd niet gehaald. Verschillende onderzoeken naar het inkoopbeleid van overheden wezen op onvoldoende resultaten en er werd geconcludeerd dat gemeenten onvoldoende zicht leken te hebben op de effecten van hun geformuleerde beleid. Op welke manier, met welke precisie en met welke consequenties gaan de benchmark en het monitoringssysteem van de pilot bij PIANOo (het expertisecentrum aanbesteden voor overheidsinkopers) waarbij bestaande gegevens als inkoopdata uit TenderNed worden verzameld en geanalyseerd, hierbij helpen?

Het is een goed initiatief dat betrokkenen binnen overheden worden opgeleid binnen de PIANOo Circulair Inkopen Academy. Kan de Staatssecretaris toelichten op welke wijze in dit initiatief wordt geïnvesteerd? Hoeveel deelnemers kan de Academy opleiden en voor welke periode zal dit initiatief worden voortgezet?

Kan de Staatssecretaris toelichten wat zij bedoelt met de passage in haar brief over de mogelijkheid om in de online module van de benchmark zelf in te vullen wat het verwachte effect is van de inkoop op onder meer de CO₂-uitstoot en het grondstoffengebruik? Op welke manier wordt hier een kloppend overzicht van de impact van het inkoopbeleid uit gedestilleerd?

Wil het systeem voldoende stimulerende werking hebben, dan zullen de ingevoerde gegevens uiteraard moeten kloppen.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vragen de Staatssecretaris of zij mogelijkheden ziet om deelnemende partijen via de benchmark inzicht te geven in de besparing die zij bewerkstelligen op langere termijn, zodat het zichtbaar loont om te investeren in producten of diensten met een langere levensduur. In hoeverre kan hierin ook de werkelijke besparing worden meegenomen van grondstoffen en in klimaatimpact hier en elders?

In de beleidsstukken wordt gesteld dat alle overheden zelf hun speerpunten kunnen bepalen en kunnen kiezen waar voor hen de meeste impact kan worden gerealiseerd. Deelt de Staatssecretaris de mening dat, ook buiten deze speerpunten, minimaal het basisniveau moet worden behaald in het totale inkoopbeleid?

Heeft de Staatssecretaris de indruk dat overheden met het huidige instrumentarium de vertaalslag kunnen maken van vaak ambitieus inkoopbeleid naar concrete duurzame inkoopopdrachten? Waar blijkt dit uit? Kan de Staatssecretaris toelichten hoe zij de huidige werking van de gunningsfactoren beoordeelt?

Criteriadocumenten

De leden van de VVD-fractie vragen in hoeverre de criteria voor MVI objectief zijn. Of zijn deze juist onderhevig aan eigen interpretaties? In hoeverre zal aanscherping van criteria voor catering leiden tot ongewenste resultaten, bijvoorbeeld zoals in kantines waar duurzame producten ongebruikt blijven en producten worden aangeboden waar geen behoefte aan is? In hoeverre voorkomt de Staatssecretaris betutteling door bij inkoopcriteria voor wat betreft catering allerlei eisen mee te nemen? Waarom wordt niet gewoon ingekocht waar vraag naar en behoefte aan is? Wanneer vallen concretere plannen met betrekking tot MVI op het gebied van de circulaire economie te verwachten? Wanneer en op welke wijze zal de Staatssecretaris de Kamer informeren?

De leden van de D66-fractie lezen dat de criteria deels zijn gebaseerd op Europees afgesproken inkoopcriteria. Gezien het feit dat deze criteria een zeer belangrijke rol spelen om daadwerkelijk te kunnen vaststellen dat het gaat om een maatschappelijk verantwoorde inkoop, vragen bovengenoemde leden de Staatssecretaris waar deze criteria nog meer op gebaseerd zijn. Daarnaast vragen bovengenoemde leden hoe uiteindelijk een afweging is gemaakt tussen de Europese inkoopcriteria en de overige criteria. Hoe is de Staatssecretaris uiteindelijk gekomen tot de huidige criteriadocumenten?

De leden van de D66-fractie lezen dat de Staatssecretaris een systeem met drie ambitieniveaus wil ontwikkelen voor de criteriadocumenten. De leden van de D66-fractie vragen haar of zij ook een richtlijn van percentages voor ogen heeft hoeveel van de criteriadocumenten aan welk ambitieniveau zou moeten voldoen. Zo ja, wat zijn deze percentages? Zo nee, waarom niet?

De leden van de GroenLinks-fractie zijn blij met de ambitie om de kracht en reikwijdte van de criteriadocumenten de komende jaren verder te vergroten. De Staatssecretaris denkt daarbij aan een systeem met drie ambitieniveaus. Hoe wordt in dit systeem gestimuleerd dat overheden steeds een hoger ambitieniveau nastreven? Hoe zullen deze drie ambitieniveaus worden bepaald? En hoe vaak worden criteriadocumenten vernieuwd, zodat nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden kunnen worden meegenomen? Deze leden vragen daarnaast ook hoe koplopers van overheden in het zonnetje gezet zullen worden, om zo meer

overheden te enthousiasmeren om een hoger ambitieniveau na te streven.

De leden van de GroenLinks-fractie zijn tevens blij met de herijking van de criteria voor catering en bedrijfsrestaurants. Welke concrete resultaten zijn daarbij op rijksniveau geboekt? Hoe wordt er werk gemaakt van het eten van vlees en het tegengaan van voedselverspilling? Heeft de rijksoverheid de eigen gestelde doelstelling – om in 2015 20% minder voedsel te verspillen dan in 2009 – gehaald in de catering en bedrijfsrestaurants? Zo nee, waarom niet?

De leden van de SP-fractie vragen wat de rol van zowel de Europese Unie als de Autoriteit Consument en Markt is inzake het duurzame aanbestedingsbeleid en de gestelde duurzaamheidscriteria. Kan hier een belemmerende werking van uitgaan, met het oog op de door beiden gestelde regels van de vrije markt?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren constateren dat voor wat betreft aanbestedingen nu uitsluitend wordt gewerkt met positieve wegingen voor criteria naarmate dit criterium duurzamer wordt ingevuld. Een 100% beloningssysteem derhalve. Acht de Staatssecretaris het ook mogelijk dat er met negatieve scores wordt gewerkt?

Tot slot willen deze leden ingaan op de aangekondigde herijking van de criteria voor catering en bedrijfsrestaurants. Hierbij wordt gekozen voor een integrale aanpak waarbij verschillende belangrijke thema's, waaronder klimaat, een rol zullen spelen. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren juichen dit uiteraard van harte toe en zijn heel benieuwd hoe hier invulling aan zal worden gegeven. Kan de Staatssecretaris dit nader toelichten? Hoe zal hierbij worden ingegaan op de noodzakelijke eiwittransitie, die in alle stukken wordt genoemd, maar waar nog weinig handen en voeten aan wordt gegeven?

In het huidige criteriadocument catering worden thema's als klimaat-impact van de consumptie van dierlijke eiwitten en het energiegebruik in de veehouderij wel genoemd, maar niet meegewogen als criterium. Ze zijn opgenomen als mogelijke gunningsfactoren. Is de Staatssecretaris voornemens dit in de herijking te herzien, gezien alle kennis die op dit gebied inmiddels voorradig is?

II Reactie van de bewindspersoon